

ÖĞRETİMİN DENETİMİNDE YENİ BAKIŞ AÇISI: “SÜREKLİ GELİŞTİRME” TEMELİNE DAYALI ÖĞRETİMİN DENETİMİ

Ali Rıza ERDEM*

ÖZET

Öğretimin denetimi, derslerle ilgili hazırlıkların, uygulamaların, değerlendirmelerin ve ders dışı etkenlerin denetimidir. Öğretimin denetimi, öğretimde etkinliğin ve verimliliğin sağlanması açısından çok önemlidir. Bu çalışmada alandaki yazıdan da yararlanarak yeni bir bakış açısı olarak “Sürekli geliştirme” temeline dayalı öğretimin denetimi geliştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: “sürekli geliştirme” temeline dayalı öğretimin denetimi

ABSTRACT

The term “inspection of teaching” means the controlling of preparations applications and evaluation criteria regarding the subject to teach and functions out of the subject. In this study, by benefiting from certain writings over the concerned branch, the inspection of teaching, which is based upon “non-stop advancement” is tried to be developed as a new spectrum.

Keywords: The inspection of teaching which is based up “non-stop advancement”

GİRİŞ

Denetim, örgütün kendi varlığını ve işleyişini sürdürülmesi için zorunludur. Denetimin amacı, örgütsel amaçların gerçekleştirilme derecesini belirlemek ve gerekli önlemleri zamanında almaktır. *Denetim, diğer toplumsal kurumlarda olduğu gibi eğitimde de önemli bir süreçtir.* Denetim, bir okulda devam eden değerlendirme etkinliklerinin gözlenmesini kapsar. Bazen, denetmenlerin kendileri etkinliklerin değerlendirmesine doğrudan katılacaklardır. Örneğin; öğretmenlerin öğretme yeteneklerini ya da okul programının verimliliğini değerlendirmeleri gibi. Denetim yoluyla eğitim-öğretimin ve okulun kalitesinin artırılması amaçlanmaktadır (Sergiovanni & Starratt, 1979; Aydın, 1986; Sabancı, 2005). Eğitim-öğretimde hedeflenenlerin gerçekleşme derecesinin belirlenmesi, varsa hedeflerdeki sapmaların düzeltilmesi ve eksikliklerin giderilmesi ancak denetim sürecinin sağlıklı işletilmesiyle mümkündür.

Öğretimin Denetimi

Öğretimin denetimi öğretimin geliştirilmesine ilişkin bir kavram ve süreçtir. Her okul sisteminde farklı düzeyde ve nitelikte olan öğretimsel denetime ihtiyaç vardır. Öğrenme ve öğretme sürecini geliştirmek ve etkili kılmak için sınıf içi etkinlikler üzerinde odaklaşan planlı ve programlı eylemler bütünüdür (Aydın, 1986). *Öğretimin denetimi*, derslerle ilgili hazırlıkların, uygulamaların, değerlendirmelerin ve ders dışı etkenlerin denetimidir. Öğretimin denetiminde öğrencinin amaçlara uygun öğrenim yapmalarını sağlamak üzere gerekli öğretim ortamını ve sürecini geliştirmek için tüm ilgililer görev alır. Bu nedenle öğretimsel denetim sadece denetçilerin öğretmenlerle çalışmasının ötesinde,

* Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi

okulda öğretimle ilgili yöneticiler, uzmanlar ve diğer personelinde planlı ve programlı olarak eylemlerde bulunmasını gerektirir (Erdem, 2006)

Öğretimin denetiminde “klinik denetim” ve “yönlendirilmiş yoğun denetim” de yapılabilir.

✓ *Klinik denetim:* Öncülerinden biri Morris Cogan' dır. Cogan'a göre klinik denetim "öğretmenin sınıf içi öğretmedeki yeterliliğini artırmak ya da öğretmeni daha yeterli kılmak amacıyla planlanmış bir program ve uygulamadır." Planlanmış olması ussal olduğunu göstermektedir. Denetçi eylemlerinin etkililiğini artırmak amacıyla özellikle öğretimde planlı, işbirlikçi, gözlem, inceleme ve davranış değiştirmeye yönelik etkinlikler bütünüdür. Sergiovanni ve Staratt ise kliniksel denetimi öğretmenin daha etkili kılınması amacıyla denetçiyle öğretmenin sınıf içinde öğretme ve öğrenmenin gerçekleştirilmeye çalışıldığı ortamda yüz yüze gelmeleri ve görüşmeleri olarak tanımlamaktadır. Bu yazarlara göre kliniksel denetim merkezde, onu öğretimsel denetim çerçevelemekte, en dışta ise genel denetim bulunmaktadır. Klinik denetimin döngüsü; gözlem öncesi görüşme, gözlem aşaması, analiz, gözlem sonrası analiz, yeniden planlama etkinliklerinden oluşan bir bütündür (Aydın, 1986; Başar, 1993).

✓ *Yönlendirilmiş Yoğun Denetim:* Mesleğe yeni başlamış ve geliştirilmesi gereken bilgi ve beceri alanları çok olan tecrübesiz öğretmenlere uygulanmakta olan bir modeldir. Denetçiyle öğretmenin bir süre birlikte çalışmasını gerektiren bu modelde öncelikle genç ve tecrübesiz öğretmenin gereksinim duyduğu beceri alanları çeşitli bilgi toplama yöntemleri yardımıyla belirlenir. Öğretmenle yapılan toplantılar, sınıfına formal ve informal ziyaretler, ders planlarını ve öğrenci ürünlerini incelemek gibi yöntemlerle öğretmenin geliştirilmesi gereken beceri alanları (soru sorma teknikleri, öğrencileri derse güdülemek, temsil edici materyaller hazırlamak vb) belirlendikten sonra modelin aşamalarına geçilir. Modelin aşamaları; ziyaret öncesi planlama toplantısı, ziyaret, ziyaret sonrası analiz, ziyaret sonrası toplantıdır. Bu denetim modelinde denetçilik rolü okul müdürü, müdür yardımcısı, öğretimsel lider öğretmen, usta öğretmen, bölüm başkanı, zümre başkanı gibi okulda sürekli olarak bulunan bir birey tarafından oynanır (Tanrıoğen, 1997).

YENİ BİR BAKIŞ AÇISI: “SÜREKLİ GELİŞTİRME” TEMELİNE DAYALI ÖĞRETİMİN DENETİMİ

Öğretimin denetiminde yeni bir bakış açısının gerekli olduğu literatürde söz edilmektedir (Aydın, 1986; Başar, 1988; Bursalıoğlu, 1991; Taymaz, 1997; Başar, 2000; Öz, 2003). Bu çalışmada alandaki alan yazından da yararlanarak (Knoll, 1987; Tanrıoğen, 1995) yeni bir bakış açısı olarak “*Süreklî geliştirme*” temeline dayalı öğretimin denetimi geliştirilmeye çalışılmıştır. “*Süreklî geliştirme*” temeline dayalı öğretimin denetiminde:

1. Standart alanları ve öğeleri, hedefler ve standartların göstergeleri “*süreklî geliştirme*” temeline dayalıdır. Standart alanları ve öğeleri, hedefler ve standartların göstergeleri statik değildir.

Öğretimin Denetiminde Yeni Bakış Açısı: “Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetimi

2. Eğitici personelin öğretimin denetiminde belirlenen standart alanları ve öğelerinde hedeflere ve standartların göstergelerine ulaşma derecesinin tespiti ve bu noktadan daha ileriye gidebilmesi için “*sürekli geliştirilmesi*” esastır.

3. Ders dışı etkenler içerisinde öğrenci aileleri başta olmak üzere okulun içinde bulunduğu çevre ve bu çevre içinde yer alan baskı gruplarının öğretimin üzerindeki etkilerinin incelenmesi; bu etkinin olumlu yönde “*sürekli geliştirilmesi*” önceliklidir.

“Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetiminde Standart Alanları ve Öğeleri, Hedefler ve Standart Göstergeleri

“*Sürekli geliştirme*” temeline dayalı öğretimin denetimi anlayışının işletilebilmesi için öğretimle ilgili:

- (1) Standart alanları ve öğeleri,
- (2) Hedefler,
- (3) Standartların göstergeleri

belirlenmelidir. *Fakat standart alanları ve öğeleri, hedefler ve standartların göstergeleri statik olmamalıdır.*

Tablo 1. “Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetiminde Standart Alanları ve Öğeleri, Hedefler ve Standart Göstergeleri

“Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetiminde		
<i>Standart alanları Ve Öğeleri</i>	<i>Hedefler</i>	<i>Standartların göstergeleri</i>
Öğretim Öncesi Hazırlık		
Öğrenci ihtiyaçlarını belirlemesi	Öğretmenin öğretim öncesinde hazırlık yapması	✓ Öğrencileri bireysel olarak tanıma ✓ Öğrencilerin bireysel ayrılıklarını belirleme
Öğretim planını hazırlaması		✓ Bireysel ayrılıkları göz önünde bulundurma ✓ Bir başkasının da işleyebileceği hesaba katılarak ayrıntılı hazırlama ✓ Bireysel ayrılıkları hesaba katma
Ders konularını belirleme		✓ Basitten, karmaşığa somuttan, soyuta gitme ✓ Önceki konulardan anlaşılmayanlara yer verme

<i>Öğrencileri Motive Etme Ve Etkileşim</i>		
Öğrencileri motive etme	Öğretmenin öğrencileri motive etmesi onlarla etkileşmesi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğrencilerin yaşantılarından hareket etme ✓ Daha önce öğrendikleri bilgileri kullanma ✓ Öğrenilecek olanın önemini açıklama
Öğretim yöntemleri		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Çeşitli yöntemler kullanma ✓ Nerede hangi yöntemin kullanılacağını bilme ✓ Yöntemlerin uygulamasından dönütler alma
Öğrencilerle etkileşim		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğrencilere bireysel değer verme ✓ Öğrencilerin sorularını ve cevaplarına değer verme ✓ Öğrencilerin problemleriyle ilgilenme
<i>Sınıfı Hazırlama</i>		
Fiziksel düzenleme	Öğretmenin uygun öğretim ortamını hazırlaması	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sıra ve masaları güvenli hareket edecek biçimde düzenleme ✓ Sınıfın temiz ve düzenli olması
Öğretim araç-gereçlerinin düzenlenmesi		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Araç ve gereçlerin öğrencilerin kullanabileceği şekilde olması ✓ Öğretimsel çalışmaların son çalışmalarını yansıtması
<i>Sınıf Yönetimi</i>		
Öğretimi yönlendirme	Öğretmenin öğretimin yapıldığı ortamı yönetmesi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğrencileri motive ederek öğrenmeye istekli kılma ✓ Öğrencilerle bireysel veya grup olarak ilgilenme ✓ Öğrencilerin sorularının ve cevaplarının değerlendirilmesi
Disiplin		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğrenciye değer verme ✓ Kuralların öğrenmeyi olumsuz etkilemeyecek esneklikte olması ✓ Kaba güç kullanmamaya teşvik etme

Öğretimin Denetiminde Yeni Bakış Açısı: “Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetimi

<i>Mesleki Gelişim</i>		
Diğer meslektaşlarıyla ilişki	Öğretmenin gelişmelere ayak uydurabilmesi	<ul style="list-style-type: none">✓ Diğer meslektaşlarının görüşlerine değer verme✓ Meslektaşlarıyla görüş alış-verişinde bulunması✓ İlişkilerinde samimi ve destekleyici olması
Mesleki olarak kendini geliştirebilme		<ul style="list-style-type: none">✓ Alanındaki son gelişmelerden haberdar olması✓ Sürekli hizmet içi eğitim etkinliklerine katılması✓ Kendini sürekli yenileyebilmesi✓ Alanıyla ilgili bilimsel toplantılara katılması✓ Alanıyla ilgili bilimsel tartışmalar açabilmesi✓ Alanıyla ilgili araştırmalar yapabilmesi
Yöneticilerle ilişkisi		<ul style="list-style-type: none">✓ Yöneticilerle öğretimle ilgili konularda bilgi alış-verişinde bulunması✓ Öğretim politikalarının geliştirilmesinde yöneticilerle işbirliği yapması✓ Öğretimle ilgili etkinlikleri yöneticilerle değerlendirme
Eğitici olmayan personelle ilişki		<ul style="list-style-type: none">✓ Eğitici olmayan personelin eğitime olumlu katkısı için onlarla iletişim içerisinde olma✓ Eğitici olmayan personelin öğretime olumlu katkısı için onları geliştirme faaliyetleri yapma
<i>Ekip Çalışması</i>		
Zümre ekipleri	Öğretmenin bir ekip çalışması yapabilmesi	<ul style="list-style-type: none">✓ Aynı sınıfı okutan öğretmenlerin biraraya gelerek öğretimi geliştirmeleri✓ Ekip çalışmasıyla öğretimsel sorunları tartışma, çözüm önerileri getirme
Okul ekipleri		<ul style="list-style-type: none">✓ Okulun çeşitli çalışmalarını için oluşturulan ekiplere katılma✓ Ekip içinde aktif olma✓ Ortaya çıkan sorunları çözüm önermek amacıyla tartışma

<i>Liderlik</i>		
Öğretim liderliği	Öğretmenin bir yenilik getirebilmesi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğrencilere öğretimde yeni yöntemlerle, tekniklerle yaklaşma ✓ Öğrenci grubunun öğretimsel lideri olabilme ✓ Öğrencilere yeni bakış açıları kazandırabilme ✓ Öğretimde yeni hedefler ve standartlar oluşturabilme
Grup liderliği		<ul style="list-style-type: none"> ✓ İçinde bulunduğu doğal grubun çeşitli zamanlarda lideri olabilme ✓ Grubun değerlerini değiştirme veya yeni değerler ortaya koyma ✓ Grubu eğitimin amaçları doğrultusunda yönlendirebilme
Çevre liderliği		<ul style="list-style-type: none"> ✓ İçinde bulunulan çevredeki öğrenci velilerini liderlik yaparak okulun amaçları doğrultusunda güdüleme ✓ Öğrenci velilerinden gelecek olumsuz baskıları etki ile en aza indirme
<i>Veli-Çevre İlişkisi</i>		
Veli etkileşimi	Öğretmenin öğrenci velileri ve çevreyle etkileşerek onları okulun amaçları doğrultusunda yönlendirebilmesi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Velileri okula çekebilme ✓ Velilerle samimi ve güvenilir ilişkiler içerisinde olma ✓ Velilerle ilgilenme
Çevre etkileşimi		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğrencileri ve velileri etkileyen grupların varlığından haberdar olma ✓ Çevrede yapılan ve öğretimsel amaçları destekleyen faaliyetlere destek olma ✓ Çevreyi okula velilerle birlikte davet etme
Veli toplantıları		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğrencilerin öğretimle ilgili yapılan çalışmalarının sonuçları hakkında bilgi verme, açıklama ✓ Öğrencilerin bireysel gelişimleri hakkında bilgi verme ✓ Öğrencilerin özel durumları hakkında bilgi alış-verişinde bulunma ✓ Sonraki öğretimsel uygulamalar için bilgi verme, görüş alış-verişinde bulunma

Öğretimin Denetiminde Yeni Bakış Açısı: “Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetimi

“Sürekli geliştirme” temeline dayalı öğretimin denetiminde standart alanları ve öğeleri, hedefler ve standartların göstergeleri statik değil dinamiktir. Değişen-gelişen duruma ve şartlara göre yeni

- (1) Standart alanları ve öğeleri,
- (2) Hedefler
- (3) Standartların göstergeleri

yeniden ortaya konacaktır.

“Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetiminde Belirlenen Standart Alanları ve Öğeleri, Hedefler ve Standart Göstergelerinin Gerçekleşme Derecesinin Saptanması

“Sürekli geliştirme” temeline dayalı öğretimin denetiminde standart alanları ve öğeleri, hedefler ve standartların göstergelerinin:

- (1) Gerçekleştirilip-gerçekleştirilmediğinin,
- (2) Gerçekleştirilemeyenlerin neden gerçekleştirilemediğinin,
- (3) Gerçekleşenlerin gerçekleşme derecesinin

ortaya konması gerekmektedir.

Tablo 2. “Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetiminde Standart Alanları ve Öğeleri, Hedefler ve Standart Göstergelerinin Gerçekleşme Derecesinin Saptanması İçin Veri Toplama

“Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetiminde		
Standart alanları Ve Öğeleri	Veri toplama şekli	Toplanacak veriler
Öğretim Öncesi Hazırlık		
Öğrenci ihtiyaçlarını belirlemesi	Sınıfta formal incelemeler yapma	<ul style="list-style-type: none">✓ Öğrencilerle ilgili bireysel ayrılıkları gösteren kayıt tutuyor mu?✓ Öğrencilerin eğitimsel, sosyal, psikolojik ihtiyaçlarını biliyor mu?✓ Öğrencilere vermeyi planladığı bilgilerin öğrenci ihtiyaçlarına uygun mu?
Öğretim planını hazırlaması	Öğretmen planlarını inceleme	<ul style="list-style-type: none">✓ Plan bir başkasının uygulayabileceği kadar açık mı?✓ Amaca uygun mu?✓ Öğretim teknikleri uygun mu ve çeşitli mi?✓ Kullanılacak materyaller seviyeye, konuya uygun mu ve çeşitli mi?

Ali Rıza ERDEM

Ders konularını belirleme	Öğretmen planlarını inceleme	<ul style="list-style-type: none">✓ Ders konularının organizasyonu yapılmış mı? (basitten karmaşığa, somuttan soyuta)✓ Konular tüm alanları kapsıyor mu?✓ Ders konuları öğrencilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak mı seçilmiş?✓ Bireysel farklılıklar dikkate alınmış mı?
Öğrencileri Motive Etme Ve Etkileşim		
Öğrencileri motive etme	Dersini dinleme	<ul style="list-style-type: none">✓ Öğrenilecek konunun öğrenci için anlamına dikkat çekiyor mu?✓ Önceki öğrenilenlerle yeni konu arasında bir ilişki kuruyor mu?✓ Öğrencilerin yaşantılarından hareket ediyor mu?
Öğretim yöntemleri	Sınıfta formal incelemeler yapma	<ul style="list-style-type: none">✓ Dersi anlatırken tek bir teknik mi yoksa birden fazla teknik mi kullanıyor?✓ Kullandığı teknikler konuya uygun mu?✓ Kullandığı teknikleri tam ve doğru uygulayabiliyor mu?✓ Tek bir kaynak kitap mı yoksa birden çok kaynak kitap mı kullanıyor?✓ Ses, jest, mimik ve yüz ifadelerini nasıl kullanıyor?
	Öğrenci katılımını inceleme	<ul style="list-style-type: none">✓ Öğrenciler ne yapıyor?✓ Derse aktif bir biçimde katılıyorlar mı?
Öğrencilerle etkileşim	Sınıfta formal ziyaretler yapma	<ul style="list-style-type: none">✓ Öğrencilerle öğretmen arasındaki ilişki nasıl? Samimi mi, dostça mı, arkadaşça mı, soğuk mu, tedirgin mi?✓ Öğrencilere nasıl davranıyor? otokritik, demokratik, kayıtsız

Öğretimin Denetiminde Yeni Bakış Açısı: “Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetimi

	Sınıfa informal ziyaretler yapma	<ul style="list-style-type: none">✓ Öğrencilerle arasındaki mesafe nasıl? uzak mı, yakın mı?✓ Öğrenciler grupla mı, bireysel mi yoksa sınıfça mı çalışıyor?✓ Öğrenciler öğretmene soru sorabiliyor mu?✓ Öğretmen sorduğu sorunun yanıtını öğrenciden tam olarak alıyor mu?
Sınıfı Hazırlama		
Fiziksel düzenleme	Sınıfta informal incelemeler yapma	<ul style="list-style-type: none">✓ Sıralar düzenli mi? Öğrenciler sıra aralarından rahatça girebiliyor ve gezebiliyorlar mı?✓ Öğrencilerin oturma düzenleri yapılan öğretime uygun mu?✓ Isı yeterli mi?✓ Işık yeterli mi?
Öğretim araç-gereçlerinin düzenlenmesi	Sınıfta formal incelemeler yapma	<ul style="list-style-type: none">✓ Araç ve gereçler öğrencilerce öğretim esnasında kullanılacak şekilde mi düzenlenmiş?✓ Araç ve gereçler dersin işlenmesi için yeterli mi?✓ Araç ve gereçler çeşitli mi?
	Öğrenci ürünlerini inceleme	<ul style="list-style-type: none">✓ Öğrenci ürünlerine ne ölçüde yer verilmiş?✓ Öğrenci ürünleri uygun şekilde sergilenmiş mi?✓ Öğrenci ürünleri son çalışmaları mı yansıtıyor?
Sınıf Yönetimi		
Öğretimi yönlendirme	Sınıfta formal incelemeler yapma	<ul style="list-style-type: none">✓ Öğretmen mi yoksa öğrenci mi etkin?✓ Öğrencileriyle ilgilenme derecesi nasıl?✓ Öğretim becerisi düzeyi yüksek mi, orta mı, düşük mü?
Disiplin	Sınıfta formal ziyaretler yapma	<ul style="list-style-type: none">✓ Öğrenciler çekinerek mi yoksa korkarak mı hareket ediyorlar?✓ Sınıf kuralları herkes tarafından biliniyor ve uyuluyor mu?✓ Sınıfta etkinlik yapmaktan kaynaklanan yoksa gürültüden kaynaklanan bir ses mi var?

<i>Mesleki Gelişim</i>		
Diğer meslektaşlarıyla ilişki	İnceleme toplantıları düzenleme	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Diğer meslektaşlarıyla aralarındaki ilişki nasıl? ✓ Birbirleriyle öğretimsel alanlarda görüş alış-verişinde bulunuyorlar mı? ✓ Ortak öğretimsel faaliyetler yapıyorlar mı? ✓ Birbirlerine mesleki yayınlarla ilgili yardımlaşmalarda bulunuyorlar mı? ✓ Kendi aralarında öğretimle ilgili bilimsel tartışmalar yapıyorlar mı?
Gelişmelere ayak uydurabilme	Formal ve informal inceleme yapma	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğretmenin sınıfında kendisine ait mesleki yayınlardan hangisi var? ✓ Hangi mesleki yayınları düzenli takip ediyor? ✓ En son katıldığı hizmet içi eğitimin tarihi ve konusu, başarı durumu nasıl? ✓ Öğretimle ilgili bir sorunu araştırma konusu yapmış mı? ✓ Öğretimle ilgili son gelişmelerden haberdar mı ve bunları sınıfta uyguluyor mu? ✓ En son katıldığı alanıyla ilgili bir bilimsel toplantı veya seminer var mı? ✓ Alanıyla ilgili kendi görüş ve araştırmaları anlatan bir bilimsel makalesi, kitabı var mı? ✓ Alanında gelecekte olabilecek gelişmeler hakkında görüşleri ve ilgili çalışmalarını var mı?
Yöneticilerle ilişkisi	İnceleme toplantıları düzenleme	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğretimi ilgilendiren konularda yöneticilerle bilgi alış-verişinde bulunuyor mu? ✓ Okul politikasının geliştirilmesinde aktif mi? ✓ Öğretimle ilgili mevzuatı takip etmede yöneticilerle işbirliği içerisinde mi?
Eğitici olmayan personelle ilişki	Formal ve informal inceleme yapma	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Eğitici olmayan personelle olan ilişkisi nasıl? ✓ Eğitici olmayan personelle görüş alış-verişinde bulunuyor mu? ✓ Eğitici olmayan personelin öğretime olumlu katkı yapmaları için yardımcı oluyor mu?

Öğretimin Denetiminde Yeni Bakış Açısı: “Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetimi

Ekip Çalışması		
Zümre ekipleri	Formal ve informal inceleme yapma	<ul style="list-style-type: none">✓ Zümre öğretmenleri çalışması var mı?✓ Zümre öğretmenleri çalışması sonucunda ortaya yeni bir çalışma konabilmiş mi?✓ Ekip birbirini tamamlıyor mu?✓ Ekip içindeki sorunlar giderilebiliyor mu? Nasıl gideriliyor?
Okul ekipleri	Formal ve informal inceleme yapma	<ul style="list-style-type: none">✓ Okuldaki öğretimsel görevler ekip çalışmasıyla mı yapılıyor?✓ Oluşturulan ekip üyelerinin çalışmasındaki uyum nasıl?✓ Ekip çalışması sonunda ortaya çıkan ürün, hizmet tatmin edici mi?✓ Ekipteki üyeler üzerlerine düşen görevleri layıkıyla yerine getirmek için gerekli gayret içerisinde mi?
Liderlik		
Öğretim liderliği	Sınıfta formal incelemeler yapmak	<ul style="list-style-type: none">✓ Öğretime yeni bir yaklaşım getirebilmiş mi?✓ Öğretime yeni bir bakış açısı getirebilmiş mi?✓ Öğretiminde kendine özgünlük var mı?✓ Öğretimde yeni standart veya amaç geliştirebilmiş mi?
Grup liderliği	Formal ve informal incelemeler yapmak	<ul style="list-style-type: none">✓ İçinde bulunduğu biçimsel veya doğal grubun herhangi bir çalışmasında liderlik yapmış mı?✓ Yeni standart, hedef oluşturmuş mu veya mevcut standart ve hedefleri geliştirmiş mi?✓ Grup üyelerini grup amaçları doğrultusunda güdüyor mu?
Çevre liderliği	Veli toplantıları yapmak	<ul style="list-style-type: none">✓ Öğrenci velilerine grup lideri olarak kendini benimsetebilmiş mi?✓ Velilerin eğitim-öğretimle ilgili görüşlerinde bir değişiklik oluşturabilmiş mi?✓ Velilerin çabalarını öğretimin amaçları doğrultusunda yönlendirebilmiş mi?✓ Velilerin olumsuz baskılarını okul amaçları doğrultusunda en aza indirmiş mi?

<i>Veli-Çevre İlişkisi</i>		
Veli etkileşimi	Veli-öğretmen toplantıları yapmak	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Velileri okula getirebiliyor mu? ✓ Veliler üzerindeki etkisi olumlu mu? ✓ Veliler öğretmene güveniyor mu? ✓ Öğretmen veli ilişkileri samimi ve güven verici mi?
Çevre etkileşimi	Veli-öğretmen-çevrenin ilerileri gelenleriyle toplantıları	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğrenci velileri üzerindeki baskı unsurlarından haberdar mı? ✓ Çevrede öğretimle ilgili yapılan etkinliklere destek veriyor mu? Aktif olarak katılıyor mu? ✓ Çevreyi de velilerle birlikte okula ve sınıfa çekiyor mu?
Veli toplantıları	Veli-öğretmen-yönetici toplantıları	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Velilerin veli toplantılarına katılımında çoğunluğu sağlayabiliyor mu? ✓ Velilere öğrencilerin gelişimleri hakkında bilgi veriyor, öğrenciyle ilgili veliye öğretimsel rehberlik yapıyor mu? ✓ Öğrenciyle ilgili yeni uygulamalarda velinin katılımını sağlıyor mu? ✓ Velilerle okul idaresi arasında katalizör görevi görüyor mu?

“Sürekli geliştirme” temeline dayalı öğretimin denetiminde standart alanları ve öğelerinin, hedefler ve standartların göstergelerinin gerçekleşme derecesiyle ilgili öğretmene geri bildirim verilmelidir. Böylece öğretmenin de tepki, görüş ve önerileri alınmış olur.

“Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetiminde Belirlenen Standart Alanları ve Öğeleri, Hedefler ve Standart Göstergelerinin Gerçekleşmesine İlişkin Saptamaları Analiz Ve Değerlendirme

“Sürekli geliştirme” temeline dayalı öğretimin denetiminde toplanan verilerin öğretmenle birlikte analizi ve değerlendirilmesi sonucu geliştirilmesi gereken standart alanlar ve öğeleri ortaya konacaktır.

(1) Her bir alandaki standart ve öğelerin gerçekleştirilmesinde % 50'nin altında başarılı olanlara, yetersiz oldukları alan ve öğelerde

a. Önce “*düzeltilici ve eksikliği giderici*”

b. Sonra “*geliştirici*” eğitim o alanda yeterli olan(lar) tarafından verilmelidir.

(2) Her bir alandaki standart ve öğelerin gerçekleştirilmesinde % 50'nin üstünde başarılı olanlara “*geliştirici*” eğitim o alanda yeterli olan(lar) tarafından verilmelidir.

Öğretimin Denetiminde Yeni Bakış Açısı: “Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetimi

Tablo 3. “Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretim Denetiminde Standart Alanları ve Öğelerinin, Hedefler ve Standartların Göstergelerinin Gerçekleşme Derecesine İlişkin Saptamaların Analizi Sonucunda Geliştirilmesi Gereken Alanlarda Kullanılacak Yöntemler ve Yapılacak Etkinlikler

“Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetiminde		
<i>Standart alanları Ve Öğeleri</i>	<i>Geliştirmede kullanılacak yöntemler</i>	<i>Yapılacak etkinlikler</i>
Öğretim Öncesi Hazırlık		
Öğrenci ihtiyaçlarını belirlemesi	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none">✓ Öğrencilerin ihtiyaçlarını bilmenin öneminin gösterilmesi✓ Öğrenci ihtiyaçlarının öğretimde nasıl kullanılacağına gösterilmesi✓ Örnek bir uygulama yapması✓ Uygulamanın birlikte analiz edilmesi
	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
Öğretim planını hazırlaması	Alanda yeterli olanın rehberliği	<ul style="list-style-type: none">✓ Örnek bir planın birlikte hazırlanması✓ Planın uygulanması✓ Planın uygulandıktan sonra birlikte analiz edilerek tekrar geliştirilmesi
	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
Ders konularını belirleme	Alanda yeterli olanın rehberliği	<ul style="list-style-type: none">✓ Örnek bir planın birlikte hazırlanması✓ Planın uygulanması✓ Planın uygulandıktan sonra birlikte analiz edilerek tekrar geliştirilmesi
	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması

<i>Öğrencileri Motive Etme Ve Etkileşim</i>		
Öğrencileri motive etme	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Örnek bir güdülemenin gösterilmesi ✓ Öğretmene yaptırılması ✓ Uygulamayı birlikte analiz etme
	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
Öğretim yöntemleri	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Uygulanması gereken ama uygulanmayan veya uygulanamayan öğretim yöntem/ yöntemleri hakkında teori ve uygulama ✓ Uygulatma ✓ Uygulamanın birlikte analizi
	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
Öğrencilerle etkileşim	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğrenci etkileşiminin nasıl olması gerektiği konusunda bilgi ✓ Örnek bir öğrenci etkileşimi gösterme ✓ Uygulatma ✓ Uygulamanın birlikte analizi
	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
<i>Sınıfı Hazırlama</i>		
Fiziksel düzenleme	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Örnek bir fiziksel düzenlemenin gösterilmesi ✓ Sınıfın fiziksel düzenlemesinin yaptırılması ✓ Uygulamanın birlikte analizi
Öğretim araç-gereçlerinin düzenlenmesi	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Örnek bir araç-gereç düzenlemenin gösterilmesi ✓ Sınıfın araç-gereç düzenlemesinin yaptırılması ✓ Uygulamanın birlikte analizi

Öğretimin Denetiminde Yeni Bakış Açısı: “Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetimi

<i>Sınıf Yönetimi</i>		
Öğretimi yönlendirme	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none">✓ Olması gereken öğretim becerisinin ne olduğunun gösterilmesi✓ Uygulama yaptırılması✓ Uygulamanın birlikte analizi
	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
Disiplin	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none">✓ Disiplinin ne olduğunun gösterilmesi✓ Örnek bir disiplin uygulamasının yapılması✓ Sınıfta disiplin uygulamasının yaptırılması✓ Uygulamanın birlikte analiz edilmesi
	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
<i>Mesleki Gelişim</i>		
Diğer meslektaşlarıyla ilişki	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none">✓ Diğer meslektaşlarıyla işbirliği içinde olması gerektiğinin gösterilmesi✓ Diğer meslektaşlarıyla olan ilişkileri için empati geliştirmesine yardım✓ Ortaya çıkan sorunların çözümü için rehberlik yapılması
	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
Gelişmelere ayak uydurabilme	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none">✓ Mesleki gelişmelerden haberdar etme✓ Mesleki yayınlardan en son tarihli olanları temin etmesinde yardım✓ Gelişmeleri takip etme ihtiyacını hissettirerek duyarlı hale getirme

Ali Rıza ERDEM

	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
Yöneticilerle ilişkisi	Alanda yeterli olanın yardımı	✓ Yöneticilerle işbirliği içinde olması gerektiğinin gösterilmesi ✓ Yöneticileriyle olan ilişkilerinin sağlıklı olabilmesi için empati geliştirilmesine yardım edilmesi ✓ Ortaya çıkan sorunların çözümünde gerektiğinde rehberlik yapılması
	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
Eğitici olmayan personelle ilişki	Alanda yeterli olanın yardımı	✓ Öğretimde eğitici olmayan personelle olan ilişkilerin öneminin fark ettirilmesi ✓ Eğitici olmayan personelle ilişkilerinin sağlıklı olabilmesi için empati geliştirilmesine yardım edilmesi ✓ Ortaya çıkan sorunların çözümünde gerektiğinde rehberlik yapılması
	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
<i>Ekip Çalışması</i>		
Zümre ekipleri	Alanda yeterli olanın yardımı	✓ Zümre öğretmenleri çalışması yaptırılması ✓ Çalışma sonucunun birlikte analiz edilmesi
	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
Okul ekipleri	Alanda yeterli olanın yardımı	✓ Okuldaki görevlerin ekip çalışmasıyla yapılmasını sağlama ✓ Elde edilen sonucun birlikte analiz edilmesi
	Hizmet içi eğitim	✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması

Öğretimin Denetiminde Yeni Bakış Açısı: “Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetimi

<i>Liderlik</i>		
Öğretim liderliği	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğretim liderliğinin ne olduğunun fark ettirilmesi ✓ Öğretimde liderliğin gerekliliğinin kabul ettirilmesi ✓ Örnek bir öğretim liderliği uygulamasının gösterilmesi ✓ Öğretimsel liderlik uygulamasının yaptırılması ✓ Uygulamanın birlikte analizi
	Hizmet içi eğitim	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
Grup liderliği	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Grup içinde yaşandığının ve grup liderliği kavramının hissettirilmesi ✓ Grubun formal ve doğal oluşuna göre grup liderliği oluşumunun farklı olduğunun gösterilmesi ✓ Gruptaki liderliğin duruma göre olduğunun, kendisinin de uygun şartlar ve davranışla grup lideri olabileceğinin anlatılması ✓ Grup liderliğinin grubun ve kurumun amaçlarını gerçekleştirmede ne kadar önemli olduğunun kavratılması
	Hizmet içi eğitim	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
Çevre liderliği	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğrenci velilerini öğretimdeki amaçlar doğrultusunda yönlendirebilmek için liderlik yapmak gerektiğinin fark ettirilmesi ✓ Velilerin çabalarının liderlikle öğretimin amaçları doğrultusuna çekilebileceğinin gösterilmesi ✓ Velilere liderlik yaptırılması ✓ Uygulamanın birlikte analizi
	Hizmet içi eğitim	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması

<i>Veli-Çevre İlişkisi</i>		
Veli etkileşimi	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Samimi ve güvenilir veli ilişkisi kurmanın öğretimdeki yeri ve öneminin belirtilmesi ✓ Velilerle ilgili sorunların çözümünde rehberlik yapılması
	Hizmet içi eğitim	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
Çevre etkileşimi	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Çevrenin öğretim üzerindeki etkisinin gösterilmesi ✓ Çevrenin öğretim üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesi için çevredeki baskı unsurlarının bilinmesi gerektiğinin gösterilmesi ✓ Öğretmene çevre incelemesinin yaptırılması ✓ İncelemenin birlikte analizi
	Hizmet içi eğitim	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması
Veli toplantıları	Alanda yeterli olanın yardımı	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Veli toplantılarının öğretimdeki öneminin vurgulanması ✓ Bir veli toplantısında nelerin ve nasıl ele alınması gerektiğinin öğretilmesi ✓ Örnek bir veli toplantısı yaptırılması ✓ Sonuçların birlikte analizi
	Hizmet içi eğitim	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Alandaki eksikliği giderici veya geliştirici hizmet içi eğitim programının görev yapılan okulda uygulanması

“Düzeltilici ve eksikliği giderici” ve “geliştirici” eğitim öğretmenlere “görev yaparken” verilmelidir. İş başında “bire-bir” olarak verilen eğitim panel, kurs, seminer, konferans şeklinde diğer zamanlarda verilen eğitimlere göre daha etkili ve verimli olacaktır. Diğer bir önemli nokta da eğitimi “denetmen” in değil “yeterli olan(lar)ın” vermesidir. Yeterli olan her kimse eğitimi o vermelidir (bu kişi o alanda yeterli olan denetmen, mesai arkadaşı öğretmen, diğer okuldaki öğretmen, yüksek lisans veya doktoralı öğretmen, üniversite öğretim elemanı olabilir). Aksi takdirde eğitimden beklenen yarar elde edilemez.

Öğretimin Denetiminde Yeni Bakış Açısı: “Sürekli Geliştirme” Temeline Dayalı Öğretimin Denetimi

Yapılan “*düzeltilici ve eksikliği giderici*” ve “*geliştirici*” eğitim çalışmalarında kullanılan anlayış ve yöntemler statik olmayıp ihtiyaca cevap verecek şekilde değişken olmalıdır. Hedefler ve ilgili standartları geliştirmede “*yeni anlayış ve yöntemler*” sürekli geliştirilerek uygulamaya konmalıdır.

SONUÇ

Öğretimin denetimi, öğretimde etkinliğin ve verimliliğin sağlanması açısından çok önemlidir. Öğretimin denetimi, öğretimin amaçlarının en üst düzeyde gerçekleşmesini sağlamada “*pusula*” görevini üstlenmektedir. Öğretimin denetiminden öğretimdeki eksiklikleri belirleme ve giderme, sapmaları belirleme ve düzeltme, yeni yöntemler/yollar geliştirme işlevini yerine getirmesi beklenmektedir. Öğretimde hedeflenen amaçların gerçekleşmesinde eksikliklerin giderilmesi, sapmaların düzeltilmesi ve amaçları daha üst düzeyde gerçekleştirmek için kullanılan yöntemlerin / yolların geliştirilmesinde “*öğretimin denetimi*” nin amaca uygun ve hızlı işlemesi gerekmektedir. Öğretimde amaçlanan hedeflerin en yüksek düzeyde gerçekleşmesi isteniyorsa “*öğretimin denetimi*” ne gereken önem verilmeli; değişen, gelişen durumlara göre yenilenecek gelişme ve değişimlere cevap verebilecek hale getirilmelidir.

Alandaki yazından da yararlanarak yeni bir bakış açısı olarak geliştirilen “*sürekli geliştirme*” temeline dayalı öğretimin denetiminde “*standart alanları ve öğeleri*”, “*hedefler*” ve “*standartların göstergeleri*” statik değil “*dinamik*”tir. Ayrıca anlayış ve kullanılan yöntemlerde de statiklik değil “*dinamiklik*” vardır. Alan yazından yararlanarak “*öğretimin denetimi*” nde oluşturulmaya çalışılan yeni bakış açısı “*eleştirilere*”, “*önerilere*” ve “*geliştirilmeye*” de açıktır.

Kaynaklar

- Aydın, M. (1986) *Çağdaş Eğitim Denetimi* Ankara
- Başar, H. (1988) *Öğretmenlerin Değerlendirilmesi* Ankara: H.Ü. Eğitim Fakültesi
- _____ (2000) *Eğitim Denetçisi (Rolleri, Yeterlilikleri, Seçilmesi, Yetiştirilmesi)* Ankara: PEGEMA Yayıncılık
- Bursalıoğlu, Z. (1991) *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış* Ankara: Pegem, No:2
- Erdem, A. R. (2006) *Eğitimin Denetimsel Temelleri V. Sönmez (Editör), Eğitim Bilimine Giriş* içinde (243–260), Ankara: Anı Yayıncılık
- Knoll, M. K. (1987) *Supervision for Better Instruction (Practical Techniques for Improving Staff Performance)* New Jersey: Prentice -Hall, Inc, Englewood Cliffs
- Öz, F. (2003) *Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Sisteminde Teftiş*, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları No:88
- Sabancı, A. (2005) A comparative analysis of duties of the inspector with relation to their organizational structures in Turkey and European Union Countries, S. Keifer, J. Michalak, A. Sabancı, K. Winter (Editors), *Analysis of Educational Policies in a Comparative Educational Perspective* içinde (70–81), Linz: State College of Teacher Education

Ali Rıza ERDEM

Sergiovanni, T. J. & Starratt, R. J. (1979) Eğitimde denetim ve değerlendirme, İ. Çınar (çeviren) *Supervision: Human Perspectives* içinde (269-281), http://egitirim.inonu.edu.tr/ikram_denetim.htm, (11. 12.2006)

Tanrıoğen, A. (1995) *Öğretimin Denetimi (Ders Notları)* İzmir

_____ (1997) Öğretimin Denetimine Yönelik Bir Model: Yönlendirilmiş Yoğun Denetim *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3 (1), 111–121

Taymaz, H. (1997) *Eğitim Sisteminde Teftiş (Kavramlar, İlkeler, Yöntemler)* Ankara: TAKAV Matbaası